

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол правління ПАТ «НСТУ»

від «02» жовтня 2017 р. № 19

СТАНДАРТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО МОВЛЕННЯ

публічного акціонерного товариства

«Національна суспільна телерадіокомпанія України»

ЗМІСТ

Основні засади виробництва новин ПАТ «НСТУ»	4
1. Стандарти подачі інформації в ефірі	5
1.1. Оперативність подачі інформації	5
1.1.1. Суть оперативної подачі інформації	5
1.1.2. Вимоги до співробітників ПАТ «НСТУ» щодо оперативності	5
1.1.3. Застереження щодо нехтування іншими стандартами задля оперативності	6
1.2. Точність подачі інформації	6
1.2.1. Суть точної подачі інформації	6
1.2.2. Вимоги до співробітників ПАТ «НСТУ» щодо точності	6
1.2.3. Вимоги до картинки з огляду на стандарт точності	7
1.2.4. Інформація, яку слід перевіряти особливо ретельно	7
1.2.5. Інформація прес-служб	8
1.2.6. Використання відеоархіву з огляду на стандарт точності	8
1.2.7. Помилки редакції та їх виправлення	8
1.3. Достовірність подачі інформації	9
1.3.1. Суть достовірності подачі інформації	9
1.3.2. Репортер на місці події	9
1.3.3. Конкретність посилань на джерела інформації	9
1.3.4. Анонімні джерела інформації	10
1.3.5. Інформаційні агентства та ЗМІ	11
1.3.6. Інформація з інтернету, зокрема, з соцмереж	11
1.3.7. Перевірка інформації, яка надходить до редакції поштою	12
1.3.8. Правила оприлюднення даних соціологічних досліджень	12
1.4. Повнота подачі інформації	13
1.4.1. Основний зміст новини	13
1.4.2. З чого складається повнота новини	13
1.4.3. Повнота картинки	13
1.5. Збалансованість подачі інформації	14
1.5.1. Суть збалансованої подачі інформації	14
1.5.2. Вимоги до співробітників щодо збалансованої подачі інформації	14
1.5.3. Відмова від коментаря	14
1.5.4. Вимоги до подачі конфліктних чи спірних питань	15
1.5.5. Експертні оцінки в ефірі ПАТ «НСТУ»	16
1.5.6. Висвітлення акцій протесту	16
1.5.7. Бліц-опитування і колективна сторона конфлікту	17
1.5.8. Безпідставні узагальнення	17
1.6. Відокремлення фактів від думок	18
1.6.1. Подача фактів, а не журналістських коментарів	18
1.6.2. Вимоги щодо уникнення журналістами суб'єктивізму	18
1.6.3. Оцінювальна лексика	18
1.6.4. Допустимий рівень аналітики в новинах	19
1.6.5. Коментарі та оцінки в авторських програмах	19
1.7. Доступність подачі інформації	19
1.7.1. Простота мови	19
1.7.2. Зрозумілість картинки	20
1.7.3. Подача цифр та чисел	20
1.7.4. Назви та імена	21
1.7.5. Уніфікація понять	21

2. Етичні принципи подачі інформації в ефірі ПАТ «НСТУ»	21
2.1. Обов'язковість оприлюднення суспільно значимих новин	21
2.2. Шокові матеріали	21
2.3. Матеріали, шкідливі для суспільної моралі	22
2.4. Межі поваги до приватного життя	22
2.5. Неупередженість до обвинувачених	23
2.6. Оприлюднення імен жертв (злочину, бойових дій, аварії чи стихійного лиха)	24
2.7. Захист інтересів неповнолітніх	24
2.8. Відмова від незаконних методів збирання та оприлюднення інформації	24
2.9. Застереження щодо купівлі інформації	25
2.10. Відмова від плагіату	25
2.11. Захист анонімних джерел інформації	25
2.12. Ембарго	25
2.13. Офф рекордз	25
2.14. Відмова від реклами в новинах і від хабарів	26
2.15. Провокування до дії, постановча дія	26
2.16. Відмова від будь-якої дискримінації	26
3. Особливості застосування стандартів при висвітленні подій, пов'язаних з сепаратизмом на Сході України і з військовою агресією Росії	27
3.1. Особливості застосування стандарту оперативності подачі інформації	27
3.1.1. Події, про які стає відомо з запізненням	27
3.1.2. Прямі репортажі з зони бойових дій і з окупованих територій	27
3.2. Особливості застосування стандартів точності і достовірності подачі інформації	27
3.2.1. Події в недоступних для редакції місцях	27
3.2.2. Інформація офіційних структур	27
3.2.3. Достовірність чужих картинок з зони конфлікту	28
3.2.4. Інформація про загиблих, поранених, пропалих безвісти, заручників	28
3.2.5. Використання відеоархіву	28
3.2.6. Анонімність учасників та очевидців подій в зоні конфлікту	29
3.3. Особливості застосування стандарту повноти подачі інформації	29
3.4. Особливості застосування стандарту збалансованості подачі інформації	30
3.5. Особливості застосування стандарту відокремлення фактів від думок	30
3.6. Особливості застосування деяких з етичних принципів подачі інформації	31
3.6.1. Обов'язковість оприлюднення суспільно значимих новин	31
3.6.2. Шокові матеріали	31
3.6.3. Неупередженість до обвинувачених	31
3.6.4. Оприлюднення імен жертв	32
3.6.5. Захист джерел інформації	32

Основні засади виробництва новин ПАТ «НСТУ»

Новини публічного акціонерного товариства «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі – Національна суспільна телерадіокомпанія, Суспільне, ПАТ «НСТУ») основною своєю суспільною місією мають:

- донесення правдивої, вчасної і докладної суспільно важливої інформації від її джерел до кожного члена суспільства,
- є місцем для публічної дискусії і для зворотнього зв'язку між різними інститутами, частинами суспільства та окремими його членами,

Новини Національної суспільної телерадіокомпанії в жодній тематиці не обмежуються захистом інтересів окремих політичних сил, окремих соціальних, національних, етнічних і расових груп, окремих бізнес-груп, окремих релігійних громад, а дбають про загальний інтерес українського суспільства і кожного його індивіда – мати в достатку високоякісної інформації про те, що відбувається, задля прийняття виважених, усвідомлених повсякденних рішень кожним членом суспільства, незалежно від партійної, національної, етнічної приналежності, соціального статусу, достатку, місця мешкання, роду занять, віросповідання, статі тощо.

Новини Національної суспільної телерадіокомпанії подають глядачам будь-яку інформацію безсторонньо і неупереджено за рахунок дотримання професійних стандартів та етичних принципів журналістики, викладених у цих стандартах.

Новини Національної суспільної телерадіокомпанії також мають на меті відігравати роль професійного еталону новинної журналістики в інформаційному просторі України і в такий спосіб бути запобіжником щодо спроб влади, бізнесу чи інших впливових інституцій здійснювати будь-яку незаконну цензуру в інформаційному просторі України.

У висвітленні будь-якої тематики журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії виходять з безумовного дотримання Конституції України, чинного законодавства, норм міжнародного права, які визнано державою Україна, і цих стандартів.

Добором висвітлюваної тематики, способами її висвітлення, вибором тих, хто озвучує думки, позиції чи коментує їх, новини Національної суспільної телерадіокомпанії займаються незалежно від влади, бізнесу, суспільних груп, релігійних громад, профспілок та громадських організацій. Цей вибір є питанням кваліфікації та ініціативи співробітників інформаційної редакції. Водночас усі згадані інституції і окремі громадяни України мають право здійснювати контроль за тим, як у своїй роботі новини Національної суспільної телерадіокомпанії дотримуються Конституції України, чинного законодавства і цих стандартів.

Найважливішими цінностями, до яких за всіх згаданих умов прагне інформаційна редакція Національної суспільної телерадіокомпанії і кожен її співробітник, є дотримання конституційних прав, свобод та обов'язків кожного громадянина, дотримання чинного законодавства органами влади всіх рівнів та бізнесами, забезпечення в країні свободи слова, розбудова громадянського суспільства і розвиток України як держави.

Непорушним принципом роботи інформаційної редакції Національної суспільної телерадіокомпанії є такий, що інформаційні програми є чітко, ясно і недвозначно відокремленими від будь-якої (комерційної, політичної чи соціальної) реклами.

Головною цінністю редакції є не майно, техніка, гроші чи архіви, а кваліфікованих професіоналів. Сила інформаційної політики Національної суспільної телерадіокомпанії полягає у тому, що кожний без винятку його співробітник цілком усвідомлює і поділяє наріжні принципи і основи, викладені у цих стандартах.

1. Стандарти подачі інформації в ефірі

Будь-яка інформація, що пропонується глядачам новинами Національної суспільної телерадіокомпанії, повинна безумовно відповідати таким стандартам інформаційної журналістики, як:

- оперативність,
- точність,
- достовірність,
- повнота подачі,
- збалансованість,
- відокремлення фактів від думок,
- доступність подачі інформації.

Ці стандарти повинні дотримуватися не вибірково, а у комплексі та взаємодії. У випадках, коли одночасне дотримання двох різних стандартів є неможливим, слід розставляти пріоритети відповідно до положень цих стандартів.

1.1. Оперативність подачі інформації

1.1.1. Суть оперативної подачі інформації

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії прагнуть до того, щоб будь-яку новину знаходити і повідомляти своїм глядачам якомога швидше, максимально скорочуючи час від самої події до повідомлення про неї в ефірі. Для цього **будь-яка новина подається у найближчому випуску новин.**

При цьому в найближчому випуску новин кожна новина подається у вигляді та формі, які є досяжними на цей момент часу. В наступному випуску новина подається вже у більш повному вигляді, з новими подробицями, у розвитку, у більш складній формі. Належна за стандартом повнота (*розділ 1.4 цих стандартів*) інформації часто досягається від випуску до випуску. **Брак повноти інформації про важливу подію не може служити підставою для її невиключення в найближчий випуск новин.** Така (ще неповна) інформація обов'язково повідомляється в найближчому випуску новин, при цьому обов'язково ведучий новин повідомляє глядачам, що саме робить редакція для доповнення інформації. Відповідно, редакція продовжує роботу по досягненню необхідної повноти цієї інформації, докладаючи для цього всіх можливих зусиль, і повідомляє доповнену інформацію в наступних випусках новин.

У разі, **якщо новина є терміною і має надзвичайне суспільне значення, інформаційна редакція подає новину у екстреному випуску, який виходить в ефір каналу, незалежно від програми, що транслювалася каналом у цей момент.**

1.1.2. Вимоги до співробітників ПАТ «НСТУ» щодо оперативності

Задля досягнення оперативності співробітники інформаційної служби повинні ініціативно, активно і раціонально використовувати творчий і технічний ресурс Суспільного, робочі

зв'язки і контакти в зовнішньому світі. Всі співробітники новин мають орієнтуватися у значущості тієї чи іншої новини, щоб своєчасно вносити корективи у попередні плани роботи і концентруватися на більш важливих темах. Для цього всі творчі співробітники мають стежити не лише за подіями у сфері власної спеціалізації, але й цікавитися іншими суспільно важливими темами.

1.1.3. Застереження щодо нехтування іншими стандартами задля оперативності

Прагнення до оперативної подачі новини не повинно призводити до порушення будь-якого іншого стандарту, особливо ж – стандартів точності та достовірності подачі інформації.

Національна суспільна телерадіокомпанія створює «штучну оперативність», не вводить глядача в оману неперевіреними фактами чи драматичною лексикою. Категорично забороняється штучне створення оперативності за допомогою імітації прямих включень з місця події. У кожний момент ефіру журналісти Суспільного розповідають про те, що відбувається в цей момент чи відбулося раніше, з чітким зазначенням хронології та часу кожної події.

Є неприпустимим задля оперативності подавати в ефір не перевірену належним чином інформацію!

1.2. Точність подачі інформації

1.2.1. Суть точної подачі інформації

Факти, які Національна суспільна телерадіокомпанія подає глядачам, повинні гарантовано точно відповідати реальним подіям чи даним. Висловлювання людей повинні цитуватися або переказуватися без спотворення первинного змісту, зазвичай дослівно, допускається лише правка відвертих мовних помилок, але без спотворення змісту сказаного людиною.

1.2.2. Вимоги до співробітників щодо точності

Стандарт точності вимагає від співробітників Суспільного докладати щоразу максимум зусиль для перевірки кожної інформації.

За точність інформації, яку подає глядачам Національна суспільна телерадіокомпанія, відповідає насамперед журналіст – автор повідомлення. Маючи суперечливі відомості від репортера та з інших джерел, редактори каналу покладаються на те, що репортер докладно розібрався у своїй темі.

У разі надходження інформації з інших джерел, таких зокрема, як стрічки інформаційних агентств, редактори організують перевірку цієї інформації в реальних джерелах зусиллями редакції (*докладніше про це – в розділі 1.3.5*).

При пошуку інформації журналісти Суспільного повинні докладати всіх можливих зусиль для того, щоб отримати її самостійно від першоджерела. І лише якщо це неможливо, отримувати її від тих, хто в свою чергу отримав її від першоджерела.

Але попри те, що конкретну інформацію перевіряють ті, хто має це робити за своїми посадовими обов'язками, точність має бути справою честі всієї інформаційної редакції і кожного її співробітника. Тому кожний співробітник може бути додатковим «контролером точності» і докладати власної ініціативи до уточнення будь-якої інформації, яку телеканал готує до оприлюднення.

Будь-яка особа, що надає журналісту певну інформацію, може бути недостатньо компетентною, а може й свідомо подавати неправдиву інформацію. Тому, повідомляти про факти, яких журналіст не бачив на власні очі, або ж про факти, відомі лише зі слів сторонньої особи, можна лише перевіривши їх **щонайменше у двох реальних джерелах інформації**, тобто у безпосередніх учасників події або у компетентних в цій події установ.

У будь-якому разі, якщо у редакції є сумніви в точності певної інформації, а перевірити її з певних причин неможливо, від такої інформації слід відмовлятися, якою б цікавою вона не виглядала.

Що більш сенсаційною чи скандальною виглядає інформація – то ретельнішою має бути її перевірка!

1.2.3. Вимоги до картинки з огляду на стандарт точності

Будь-яке поєднання картинки та інтершуму з коментарем за кадром не повинно спотворювати реальність і не може бути предметом маніпуляцій.

У розповіді про будь-яку подію головною є картинка, вона і має домінувати в подачі інформації: тобто за кадром журналіст (автор сюжету або ведучий в БЗ) **коментує картинку, а не «ілюструє» картинкою написаний текст**. Відтак, будь-який текст журналіста (репортера чи ведучого) за кадром повинен чітко відповідати картинці, бути прив'язаним до неї.

У подачі суб'єктивних думок людей (учасників події чи експертів) кожного разу **слід віддавати перевагу записаній прямій мові (синхрону)**. Переказ чи цитування є радше винятком, на який мають бути цілком предметні підстави.

Картинка має бути всеохопною, а не фрагментарною. Особливої ваги це правило набирає при висвітленні масштабних подій (акції протесту, аварії і стихійні лиха тощо), оскільки лише загальні плани дають глядачеві уявлення про справжній масштаб події. Обмеження крупними і середніми планами в подібній ситуації можна вважати маніпулятивним.

Картинка не повинна спотворюватися фільтрами та спеціальною оптикою, а також спеціальними комп'ютерними ефектами. Використання неприродних для людського ока можливостей камери (панорама, використання трансфокатора, перефокус) а також ракурсні плани з нижньої точки повинні використовуватися в новинах обережно і лише з метою кращого розкриття теми.

1.2.4. Інформація, яку слід перевіряти особливо ретельно

Особливо ретельно слід перевіряти такі види інформації:

- повідомлення про смерть конкретної людини, про списки загиблих, заручників чи пропалих безвісти,

- повідомлення про лихо з загиблими, пораненими і зниклими безвісти,
- імена, прізвища і особові назви,
- цифри, коли вони є принциповою частиною новини,
- виняткові поняття, тобто усе, що починається зі слів «уперше», «востаннє», «найбільший», «найменший» та подібних.

Особові імена ретельно перевіряються у самих носіїв цих імен, назви – у словниках, картах тощо, – як вони пишуться у титрах і як вони вимовляються в ефірі. Якщо така перевірка є неможливою, слід консультуватися з експертами у галузі. Чим частіше вживана, або є ближчою до щоденного українського життя та чи інша географічна назва або ім'я, тим прискіпливіше треба перевіряти їх правопис і наголоси.

Особлива увага - перевірки точності титрів, таблиць та графіків, де помилки є особливо явними для глядача.

1.2.5. Інформація прес-служб

Інформація та заяви, отримані інформаційною редакцією від співробітників прес-служб, прес-секретарів, речників, прес-аташе, які уповноважені робити заяви від органів влади, установ, організацій, партій, рухів, окремих політиків, фракцій і груп, розцінюється Національною суспільною телерадіокомпанією як офіційна позиція останніх. Ця інформація оприлюднюється із обов'язковим зазначенням джерела, яке несе відповідальність за її точність.

1.2.6. Використання відеоархіву з огляду на стандарт точності

Архівною вважається будь-яка картинка, яку було знято не сьогодні, а раніше.

Архівна картинка конкретної події в минулому, використовується в якості бекграунду (нагадування). При цьому вона **обов'язково титрується датою події**. Цей титр повинен позначати архівну картинку від початку до кінця. Чітке і недвозначне позначення того, що на картинці – не сьогоднішня подія, слід також давати і в тексті за кадром (наприклад: *«на цих кадрах ви бачите те, що відбувалося на Майдані 21 лютого цього року»*).

Якщо в бекграунді архівна картинка використовується для ілюстрування конкретних осіб або об'єктів (тобто дата зйомки тут не грає ролі, важливий сам об'єкт розповіді), які є сьогодні фізично недоступними для зйомки, - на ній від першого до останнього кадру **обов'язково повинен стояти титр «Архів»**. Текст журналіста за кадром у цих випадках повинен коментувати цю картинку і недвозначно пояснювати глядачу, що цю картинку було знято в минулому (наприклад: *«на цих минулорічних кадрах ви бачите, як починалося це будівництво»* або *«так пан Іваненко виглядав минулого року»*).

В новинах Національної суспільної телерадіокомпанії **категорично забороняється використання архівної картини без титрового позначення** (датою чи словом «Архів»), що це не є сьогоднішня зйомка!

Крім того, **категорично забороняється використання архівної картини в якості довільної ілюстрації** начитаного журналістом тексту!

1.2.7. Помилки редакції та їх виправлення

Якщо в ефірі новин Національної суспільної телерадіокомпанії було повідомлено неточні фактичні дані або ж неточно процитовано заяву організації/установи чи суб'єктивну

думку людини, - у **найближчому ж випуску новин** таку помилку слід **чітко і недвозначно виправити**. Крім найближчого випуску слід виправити цю ж помилку також у тому випуску, який виходить в ефір наступного дня у той же час за сіткою мовлення (для аудиторії, яка дивиться щодня саме цей випуск за сіткою).

За змоги слід вказувати причину помилки редакції. Крім того, виправляючи помилку, слід вибачитися перед глядачами і перед тими людьми/організаціями, яким ця помилка могла заподіяти шкоди. Виправляючи помилку, канал крім іншого підкреслює, що дбає про точність інформації і помилка не мала корисливої мети.

1.3. Достовірність подачі інформації

1.3.1. Суть достовірності подачі інформації

Будь-яка інформація, яку подають своїм глядачам журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії, повинна завжди мати авторитетне джерело походження, тобто будь-яку фактичну інформацію журналісти редакції отримують, побувавши на місці події і від учасників, очевидців самої події або компетентних щодо події експертів. Подаючи будь-яку новину, слід повідомляти глядачам джерело її походження.

Що більш сенсаційною є новина, то важливішим є посилання на авторитетне джерело інформації. До будь-якої інформації слід ставитися зі зваженим скептицизмом і докладати зусилля до її ретельної перевірки в різних і безумовно компетентних щодо новини джерелах. Інформацію завжди слід прагнути отримувати з першоджерела (лише якщо це є неможливим – з того джерела, яке стоїть найближче до оригіналу).

1.3.2. Репортер на місці події

Журналіст новин Національної суспільної телерадіокомпанії працює на місці події, робить прямі включення або робить звітти репортажний сюжет чи створює інформаційне повідомлення, які йдуть в ефір. Це – власна інформація програми, джерелом інформації для служби є сам репортер як очевидець події, спостерігач за подією.

Якщо репортер не бачив подію на власні очі і не чув на власні вуха, слід чітко посилатися на першоджерело (безпосередній активний учасник події), з якого він довідався про новину. В інших випадках (коли інформація отримана не від першоджерела) слід докласти зусиль до підтвердження і уточнення інформації з інших джерел. У таких випадках слід перевіряти інформацію як мінімум у двох компетентних щодо неї джерелах.

У прямих включеннях слід завжди максимально точно повідомляти глядачу, з якого саме місця веде включення журналіст Національної суспільної телерадіокомпанії. Журналіст у прямому включенні **не може розповідати про події, які відбуваються в іншому місці**, бо він не є їх очевидцем, отже достовірність такої інформації буде для глядача сумнівною.

1.3.3. Конкретність посилань на джерела інформації

На джерела інформації щоразу слід посилатися чітко і недвозначно. Посилання, зроблене журналістом на джерело інформації, є для глядача єдиним доказом того, що йому розповідають про речі, які відбуваються насправді, а не про фантазії журналістів.

Посилатися на джерела слід максимально конкретно. Зазвичай інформацію повідомляє журналісту конкретна людина, яка має ім'я та прізвище і має конкретну компетентність щодо повідомленої інформації. Посилаючись на джерело цієї інформації, журналіст повинен цю конкретну людину назвати, а не приховувати конкретну людину за узагальненими формулюваннями на кшталт *«правоохоронці повідомляють»*, *«в Кабміні зазначають»*, *«мітингувальники кажуть»* тощо. Узагальнення багатьох – це прерогатива інших людей. І може бути посиланням лише у тих випадках, коли є офіційною заявою організації, установи, або ж колективним листом з підписами людей. Тоді в посиланні так і має зазначатися (наприклад: *«в офіційній заяві МЗС»* або *«в колективному листі, підписаному 120 мешканцями будинку»*).

Переповідаючи слова сторонньої особи, завжди слід зазначити спосіб чи контекст спілкування (*«в інтерв'ю нашому кореспонденту»*, *«телефоном повідомив редакції»*, *«сказав на прес-конференції»* тощо).

1.3.4. Анонімні джерела інформації

За чинним законодавством, журналіст і телеканал мають право не розкривати своїх джерел інформації, якщо це необхідно для особистої безпеки джерела.

Інформацію з посиланням на анонімне джерело можна давати, коли збігаються такі обставини: інформація є надзвичайно суспільно значимою, джерело є безумовно компетентним стосовно характеру інформації, редакція переконана в добросовісності, правдивості цього джерела, джерело з вагомих причин не хоче, щоб його ім'я було оприлюднене.

У таких випадках можна посилатися на джерело:

- **з позначенням його місця роботи** (наприклад, *«з джерела у Адміністрації президента»*),
- **«з офіційного джерела»**, в разі, якщо для джерела є небезпечним навіть означення його приналежності.

Важливо розуміти, що посилатися такими способами є припустимим лише, коли йдеться про цілком офіційні джерела, тобто тих людей, які мають доступ до інформації, передбачений їхніми службовими обов'язками. В іншому разі журналіст не може покладатися на достовірність інформації.

Посилаючись на анонімне джерело, автор матеріалу і телеканал беруть на себе **повну відповідальність за точність інформації**, отже до такого способу подачі інформації слід вдаватися лише у виняткових випадках, за безумовної суспільної ваги інформації і якщо в інший спосіб неможливо перевірити і подати цю інформацію з посиланнями на інші джерела.

З посиланням на анонімні джерела можна повідомляти лише факти, категорично не можна цього робити, повідомляючи про суб'єктивні думки!

До анонімних джерел слід також віднести випадки, коли людина погоджується на інтерв'ю, якщо її обличчя, фігура або голос не можуть бути впізнані. В разі, якщо інформація є суспільно важливою, таке інтерв'ю може бути розміщено в ефірі. Відповідальність за компетентність та добросовісність інтерв'юйованого повністю бере на себе автор матеріалу і телеканал в цілому. Репортер має право не розкривати анонімне

джерело редактору, оскільки він персонально несе відповідальність перед джерелом за його безпеку. Остаточне рішення про оприлюднення інформації з посиланням на анонімне джерело ухвалює редактор.

В новинах заборонено використовувати посилання «джерела повідомляють» (без зазначення характеру джерел), «як стало відомо», «кажуть» і подібні.

1.3.5. Інформаційні агентства та ЗМІ

Інформація зі стрічки інформаційних агентств чи інших ЗМІ може подаватися в ефір лише в тих випадках, коли вона є надзвичайно суспільно важливою, а перевірити її до найближчого випуску редакція не має часу. При цьому в повідомленні слід чітко зазначати назву інформаційного агентства чи ЗМІ, з яких ми взяли цю новину, і ті джерела, на які вони посилаються (наприклад: «повідомляє УНІАН з посиланням на...»). Неприпустимим є абстрактно посилатися на «деякі ЗМІ», «мас-медіа» тощо. В усіх інших випадках слід перевіряти інформацію з інформаційного агентства безпосередньо в компетентних щодо новини джерелах і подавати її в ефір уже з посиланнями на ці джерела.

Користуючись продукцією інформаційних агентств та інших засобів масової інформації, слід виходити з авторитетності цих джерел (стаж роботи на інформаційному ринку, дотримання стандартів журналістики, історія помилок та їх спростувань). Поза тим слід пам'ятати, що в інформаційних агентствах та в засобах масової інформації також працюють люди, які теж можуть помилятися.

1.3.6. Інформація з інтернету, зокрема з соцмереж

Інтернет-видання не можуть вважатися цілком достовірним джерелом інформації. Це пояснюється тим, що інтернет-видання зазвичай не є офіційно зареєстрованими засобами масової інформації, контроль за дотриманням ними вимог чинного законодавства є надзвичайно низьким, а рівень внутрішніх вимог до перевірки інформації в самій редакції інтернет-видання є невідомим. Тому будь-яку цікаву інформацію з інтернет-видань необхідно самотужки перевірити в першоджерелах і лише тоді подавати в ефір вже з посиланням на ці джерела.

З інших інтернет-сторінок оперативно можуть використовуватися як джерело інформації до оприлюднення сторінки офіційно зареєстрованих і авторитетних засобів масової інформації, а також сторінки офіційних закладів та установ. При їх використанні необхідно обов'язково наголошувати, що інформацію взято **саме з інтернет-сторінки ЗМІ чи установи**, оскільки інтернет є занадто динамічним і легким для фальсифікацій. Тому використання такої інформації є припустимим лише в ситуації цейтноту. При цьому слід телефоном уточнювати у власника чи модератора інтернет-сторінки, чи відповідає ця інформація дійсності. До наступного випуску новин таку інформацію вже **слід обов'язково перевірити в належному порядку.**

Не можуть використовуватися без перевірки в реальному джерелі дані, оприлюднені публічними персонами на персональних сторінках у соцмережах. Така інформація потребує перевірки в реальних джерелах. Тим більше не можуть використовуватися думки публічних людей, опубліковані в соцмережах, оскільки завжди існує високий ризик того, що така публікація може бути фальсифікацією. Слід зв'язуватися з цими людьми безпосередньо або з їхніми довіреними особами і, лише підтвердивши у них, що ця думка

справді була написана в соцмережі цією людиною, можна подавати її в ефір з посиланням вже на телефонне підтвердження автора.

1.3.7. Перевірка інформації, яка надходить до редакції поштою

Будь-яка інформація, що надходить до редакції новин поштою, факсом чи електронною поштою, **не оприлюднюється** без телефонної перевірки у відправника, чи справді він надіслав цю інформацію до редакції.

1.3.8. Правила оприлюднення даних соціологічних досліджень

Подача в ефір даних соціологічних досліджень є припустимою лише тоді, коли редакція переконана в авторитетності соціологічної служби, яка проводила дослідження. Для цього редакція має власноруч дослідити, принаймні, такі ключові моменти:

- 1) **Хто є власником цієї соціологічної служби**, і – відповідно – чи не має її власник свого інтересу в предметі досліджень.
- 2) **Чи є служба членом міжнародної професійної асоціації соціологів (ESOMAR)**, оскільки ця асоціація відстежує для потенційних замовників професіоналізм, дотримання наукових методик і якість роботи кожної служби. В разі грубих порушень соціологічна фірма не може стати її членом або виключається з асоціації.
- 3) **Чи проводить служба бізнесові дослідження, чи лише електоральні**. До перших довіра є вищою, адже від добросовісності їхньої роботи в електоральних дослідженнях залежить довіра бізнесових клієнтів до фірми.
- 4) **Чи не була служба у минулому причетною до маніпуляцій та фальсифікацій соціологічних даних**. Якщо була, - публікувати її дані в ефірі Національної суспільної телерадіокомпанії не можна.

Подаючи дані соціологічних досліджень, слід обов'язково озвучувати наступні позиції:

- точну назву соціологічної служби, яка проводила дослідження,
- замовника дослідження (якщо такий є),
- строки, «географію» і спосіб проведення дослідження,
- кількість опитаних і вказівки на репрезентативність (тобто кого ці опитані представляють),
- точне формулювання запитання, на яке давали відповідь респонденти,
- усі вагомні позиції відповідей з урахуванням статистичної похибки,
- розмір статистичної похибки (особливо це важливо, коли вагомні позиції можуть зазнати значних змін при врахуванні похибки, крім того, від розміру статистичної похибки залежить, наскільки можна округляти цифри в матеріалі),
- більш широкий контекст, який міг мати вплив на думку громади чи окремих її груп.

Крім того, подаючи дані соціологічних досліджень, слід завжди наголошувати на тому, що вони є лише ймовірним прогнозом, і не завжди в повній мірі відповідають настроям у суспільстві.

1.4. Повнота подачі інформації

1.4.1. Основний зміст новини

Подаючи будь-яку інформацію про подію, Національна суспільна телерадіокомпанія повинна давати глядачу відповідь на **чотири основних питання** (незалежно від форми подачі новини):

- **що** сталося?
- **де** це сталося?
- **коли** сталося?
- **як, за яких обставин** це сталося?

Більшої повноти досягаємо, шукаючи відповідь на запитання **чому?** або **в чому причини того, що сталося?** або **якими будуть наслідки того, що сталося?** Пошук відповідей на ці запитання становить основу журналістського розслідування.

1.4.2. З чого складається повнота новини

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії прагнуть подавати кожну новину настільки повно, наскільки це є можливим у момент повідомлення. Крім відповіді на основні запитання, журналісти Суспільного прагнуть дати відповідь на максимально можливу кількість запитань, що можуть виникати у глядача щодо висвітлюваної журналістами події.

Для повноти подачі інформації слід подавати всі вагомі для конкретної новини деталі. Слід також знаходити і подавати в ефір згадування про більш широкі контексти, важливі саме для цієї новини, тобто обставини, від яких залежить саме ця новина.

Для повноти інформації слід також подавати всю необхідну для розуміння фонову інформацію (бекграунд), який є необхідним з двох різних міркувань:

- необхідно **дати передісторію події**, якщо вона є важливою для конкретної новини, без неї в цій новині глядачеві не все буде зрозуміло,
- необхідно **пояснити поняття**, складні для розуміння глядача, неповсякденні речі або ж спеціальні терміни.

1.4.3. Повнота картинки

Про перебіг події слід повністю розповісти картинкою, тобто дати глядачеві на власні очі побачити основні моменти, з яких складалася подія.

Будь-який об'єкт уваги повинен бути якісно розкадрований, будь-який фрагмент дії – поданий у достатньому для розуміння глядача обсязі.

Будь-яка картинка подається обов'язково з інтершумом (тобто шумом з місця події). Коментар журналіста за кадром не повинен повністю забивати інтершум.

Повнота та вичерпність картинки є спільним клопотом знімальної групи в складі репортера та оператора. Репортер повинен чітко ставити операторові завдання, про яких людей і про які об'єкти, про які важливі фрагменти події він розповідатиме в сюжеті.

1.5. Збалансованість подачі інформації

1.5.1. Суть збалансованої подачі інформації

Національна суспільна телерадіокомпанія обов'язково представляє позиції ВСІХ сторін будь-якого конфлікту, ВСІ точки зору на будь-яке неоднозначне, спірне питання. Збалансованість подачі матеріалу є запорукою неупередженості Суспільного в будь-якій спірній чи конфліктній ситуації. У разі, якщо оперативно неможливо взяти коментар однієї зі сторін конфлікту, щоб представити її точку зору в межах одного сюжету чи випуску, редакція повинна докласти всіх можливих зусиль до того, щоб викласти цю точку зору в наступних випусках, але якомога швидше.

У репортажах про конфліктні ситуації канал дає змогу кожній стороні конфлікту повноцінно викласти свою позицію (за щось / проти чогось) і аргументацію позиції (чому за / чому проти), якщо вона без цього буде незрозумілою глядачу. В журналістському розслідуванні сторонам дається можливість викласти детальну і глибинну аргументацію їх позицій.

Викладаючи позиції сторін конфлікту, журналісти Суспільного прагнуть подавати їх без жодних переваг (хронометражних, емоційних, способом подачі тощо) будь-якій із сторін. **Переважною формою подачі позицій є синхрони (пряма мова) представників сторін.** Цитування є припустимим лише як виняток, у тих випадках, коли з різних причин нема змоги записати пряму мову на камеру чи телефоном.

1.5.2. Вимоги до співробітників щодо збалансованої подачі інформації

Співробітники інформаційної служби Суспільного повинні у будь-якій ситуації шукати якомога ширший спектр думок і ретельно подавати його у своїх матеріалах. Журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії завжди прагнуть надати чесний шанс на відповідь тому, кого у чомусь публічно звинувачують.

У разі, якщо оперативно неможливо взяти коментар однієї із сторін, щоб представити її точку зору в межах одного сюжету чи випуску, автор матеріалу і редакція загалом мають докласти всіх зусиль до того, щоб викласти цю точку зору, принаймні, в наступному випуску чи наступного дня. У цьому випадку обов'язково слід загострювати увагу глядача на тому, що на проблему є різні точки зору, повідомити причину, з якої поки що не вдалося взяти коментар певної сторони, і повідомити, коли цей коментар може бути оприлюднено.

При висвітленні конфліктів чи спірних питань журналісти мають також докласти зусиль до пошуку думки нейтрального експерта. При цьому слід чітко пояснити глядачам, чому саме ця людина коментує ту чи іншу подію, її компетентність в питанні, а також пояснити, чому ця людина не є стороною конфлікту.

Збалансованість подачі інформації досягається насамперед бажанням, твердим наміром та енергійністю самих журналістів.

1.5.3. Відмова від коментаря

Відмова сторони конфлікту від коментаря – не є коментарем. Національна суспільна телерадіокомпанія **обов'язково повідомляє про таку відмову, а також про її причини,**

але завжди залишає за стороною-«відмовником» право прокоментувати ситуацію у майбутньому.

Журналіст Суспільного, отримавши відмову, обов'язково повинен поцікавитися причиною цієї відмови і повідомити «відмовнику», як саме про його відмову буде повідомлено глядачам Суспільного. Це повідомлення про відмову від коментаря **повинно точно і дослівно відтворювати слова «відмовника»** («відмовляюсь коментувати» - «відмовився», «не хочу коментувати» - «не захотів» тощо). Водночас, журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії повинні докласти всіх можливих зусиль до того, щоб переконати сторону, яка відмовилася, викласти свою позицію в наступних ефірах Суспільного. Мета – отримати не відмову, а саме коментар!

У разі, якщо від коментаря відмовляється державний службовець, представник державної установи, незалежно ні від чого, журналіст повинен надіслати офіційний інформаційний запит. Телеканал повідомляє глядачам про цей запит в ефірі і контролює своєчасність відповіді держслужбовця чи державної установи, яку той представляє. Про відповідь на інформаційний запит канал також повідомляє своїм глядачам, нагадуючи в бекграунді про суть конфлікту і про відмову від коментаря.

1.5.4. Вимоги до подачі конфліктних чи спірних питань

Позиції різних сторін конфлікту мають подаватися без будь-яких переваг (хронометражних, емоційних тощо) будь-якій стороні. Слід докладати всіх зусиль, щоб і форма подачі позицій різних сторін була однаковою – найкраще записаними на камеру синхронами. Слід також пам'ятати, що врівноважувати сторони конфлікту редакція має не просто математично (два синхрони «правих» – два синхрони «лівих»), а чіткістю викладення суті (позицій і аргументації). Балансуючи позиції сторін конфлікту, журналісти Суспільного створюють в сюжетах чи в ефірі повноцінний «діалог» між ними.

При запрошенні сторін конфлікту до студії ведучі не повинні віддавати – ні змістом чи гостротою питань, ні інтонаційно, ні за часом на відповіді, - жодної переваги жодній стороні. Прямий діалог сторін конфлікту може створюватися в різні способи: хтось з конфлікуючих сторін може бути у студії, іншого телеканал може вводити в діалог за допомогою прямого включення, скайпу чи телефону.

Журналістам Суспільного слід регулювати й такі речі, як надуживання інтерв'ю з одними й тими самими політиками або експертами у висвітленні подій однорідної тематики. Задля цього всі журналісти Суспільного повинні докладати планомірних і постійних зусиль до розширення кола коментаторів з боку кожної політичної чи іншої сили, інституції, а також до розширення кола експертів з різних тем.

Подаючи інформацію, надану Суспільному зацікавленою стороною, слід зазначати цю зацікавленість для глядача в тому разі, якщо ця зацікавленість є підтвердженою фактами або висловлюваннями самої зацікавленої сторони.

Журналісти Суспільного не повинні переказувати позицію однієї зі сторін конфлікту у стендапі, оскільки саме такий спосіб викладу може надавати цій стороні певну емоційну перевагу, а глядач може сприймати журналіста Суспільного або ж загалом Національну суспільну телерадіокомпанію прихильником цієї сторони конфлікту. Разом з тим, у стендапі є припустимим повідомляти глядачам про відмову сторони конфлікту від коментаря.

1.5.5. Експертні оцінки в ефірі ПАТ «НСТУ»

Потрібно розрізняти експертів нових знань чи складних для розуміння явищ та експертів, які коментують конфліктні соціальні, політичні чи галузеві події.

Експерти, що коментують нові знання та складні для розуміння явища повинні бути знавцями, якість яких підтверджена їх колегами в цій же сфері знань (науковий чи професійний статус).

Щодо соціальних та політичних подій, конфліктів у окремій галузі експерти мають бути ще й незалежними, тобто чітко і очевидно для глядача не мати власного інтересу в конфлікті, що вони його коментують. З цієї точки зору слід утримуватися від залучення в якості експертів політиків.

Науковцям слід віддавати перевагу для оцінок загальних соціально-політичних явищ та подій. Експерти, що коментують соціальні та політичні події повинні бути незалежними, що означає:

- вони водночас не є політиками або утримуються від коментаря на користь тієї чи іншої політичної сили (про них, наприклад, відомо, що вони не працюють на якусь політичну силу);
- вони не є активними учасникам політичних подій, які самі коментують;
- вони є змінюваними так, що один і той же експерт не може коментувати один і той же тип події протягом тривалого часу.

Таким чином ротація експертів в ефірі Суспільного та постійне оновлення експертної бази даних за певною процедурою (наприклад, методом рейтингування експертами один одного в своїй сфері та додаванням нових лідерів, що виявляються) є вимогою щодо експертної якості коментаря та оцінки інформації.

1.5.6. Висвітлення акцій протесту

Збалансованість подачі матеріалу охоплює і деякі інші аспекти. При висвітленні будь-яких акцій протесту (пікети, мітинги тощо) дані про кількість учасників слід подавати обов'язково з двох джерел – від організаторів акції, і від правоохоронців. Цього можна не робити лише в тому випадку, коли кількість людей є незначною і репортер може цілком точно їх порахувати самотужки.

При висвітленні акцій протесту теленовинами жодним чином – за рахунок зйомки та монтажу - не повинна порушуватися правдива картинка. Всі сили, присутні на акції, повинні бути показані достатньою кількістю загальних планів, щоб глядач міг правильно оцінити масштабність акції і кількість прихильників кожної зі сторін. Крім того, слід пам'ятати, що у багатолюдних акціях зазвичай беруть участь різні люди. Категорично забороняється спеціально добирати на середніх та крупних планах лише певний типаж людей, нехтуючи іншими.

При висвітленні акцій протесту слід подавати позиції всіх сторін, залучених до акції: тих, хто протестує, і тих, проти кого вони протестують. Коментарі останніх може бути подано пізніше, якщо в момент акції вони не перебувають на місці цієї події. В цьому випадку слід обов'язково повідомити глядачам, що редакція вже шукає представника цієї сторони для коментаря, і в якому випуску глядачі зможуть побачити цей коментар.

Слід бути уважними до гасел та транспарантів, які потрапляють до кадру, оскільки на них можуть бути зображені або написані шокуючі речі або речі, які ображають честь та гідність окремих осіб чи організацій. Якщо подібні гасла потрапили до кадру, який має увійти в репортаж, слід замилити їх на монтажі.

1.5.7. Бліц-опитування і колективна сторона конфлікту

Слід розуміти різницю між опитуванням на вулиці випадкових перехожих (бліц-опитування) і колективною стороною конфлікту. Слід пам'ятати, що **жодне бліц-опитування навіть і приблизно не відображає стану громадської думки з будь-якого питання**, а тому інформаційна цінність бліц-опитування є надзвичайно низькою. Це лише демонстрація всього спектру думок, яка не може давати кількісного співвідношення їх прихильників. Тому журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії не повинні в своїх репортажах використовувати бліц-опитування для висвітлення конфліктних питань. Вільно можна ілюструвати бліц-опитуваннями лише безумовно позитивні, неконфліктні події.

Набагато більш цінною і необхідною для повноцінного і збалансованого висвітлення теми є **точка зору представників колективної сторони конфлікту**. Колективна сторона конфлікту може бути надзвичайно численною (наприклад, якщо міськрада підвищує тарифи на житло, колективною стороною конфлікту є всі жителі міста). Для представлення їх позиції у конфлікті слід добирати коментарі **адекватних і типових представників** колективної сторони конфлікту. При цьому на зйомці слід опитати достатню кількість цих людей і провести відбір синхронів, щоб позицію колективної сторони в ефірному матеріалі не представляли екстремально налаштовані або навпаки пасивні її представники. Важливо також, щоб відібрані журналістом представники колективної сторони конфлікту могли якісно викладати позицію і аргументи, адже вони представляють інтереси великої кількості людей.

Ще одне застереження стосується самодіяльних, стихійних чи умовно обраних ватажків колективної сторони конфлікту. Вони зазвичай є цінними з точки зору якісного знання фактичної сторони конфлікту, але найчастіше не можуть вважатися **типовими представниками** колективної сторони, оскільки можуть бути «корумпованими» іншою стороною конфлікту або можуть мати свої особисті інтереси, які не відповідають інтересам усієї колективної сторони конфлікту, яку представляють ці ватажки.

1.5.8. Безпідставні узагальнення

В ефірі новин Національної суспільної телерадіокомпанії не повинно звучати безпідставних узагальнень («студенти виступають за...», «кияни проти...» тощо). Будь-які узагальнення можуть звучати в ефірі Суспільного лише в таких випадках:

- це суб'єктивна думка сторонньої людини, при цьому є чітке посилання на автора цієї думки,
- референтна група є настільки малою (наприклад 5 чи 10 людей), що журналіст має змогу самотужки повноцінно дослідити розподіл думок у ній,
- є відповідні, цілком достовірні, науково обґрунтовані соціологічні дослідження, проведені авторитетною соціологічною службою і подані в коректний спосіб (дивись розділ 1.3.8).

Інформація про переваги великих груп людей може подаватися виключно з посиланням на авторитетні соціологічні дослідження.

1.6. Відокремлення фактів від думок

1.6.1. Подача фактів, а не думок журналіста

Подаючи будь-яку інформацію, журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії чітко і недвозначно відокремлюють виклад фактів від думок і обов'язково при цьому позначають автора кожної суб'єктивної думки. Будь-яка інформація, що подається в межах випусків новин не повинна містити в собі редакційних чи журналістських висновків чи оцінок. Такі коментарі чи оцінки є можливими лише з однієї тематики – безпосередньо проблем телекомпанії, якщо про них повідомлятиметься в ефірі. У такому випадку коментар повинен бути чітко названий коментарем («коментар редакції», «коментар телекомпанії»), або ж його може викласти конкретний співробітник Суспільного з чітким зазначенням того, що це є суб'єктивна думка саме цього співробітника.

Подібний підхід пояснюється тим, що новинний журналіст є лише спостерігачем, а не учасником подій.

Будь-які висновки чи оцінки (суб'єктивна думка) людей – учасників події чи експертів – подаються в новинах Суспільного лише з чітким зазначенням їхнього автора, незалежно від того, подається вона прямою мовою (синхронно), цитатою чи переказом.

1.6.2. Вимоги щодо уникнення журналістами суб'єктивізму

Журналістам новин (ведучим у студійних текстах і репортерам у прямих включеннях чи репортажних сюжетах) категорично заборонено коментувати факти, які вони подають у своєму матеріалі, або ж подавати чийсь думку як свою. Також заборонено давати власні оцінки фактам, явищам, подіям та персонам, про які йдеться у журналістському тексті (в студійній підводці, за кадром або у стендапі).

Готуючи будь-який матеріал, журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії повинні уникати власних емоцій, щоб емоції не ставали частиною їх матеріалу. Глядач дивиться новини, щоб отримати інформацію про подію, а не оцінки журналіста чи редакції, а тим більше – їхнє ставлення до цієї події.

Висвітлюючи подію, журналісти новин не мають права висловлювати (в тому числі й за рахунок інтонації, міміки, жестів) свої особисті оцінки, висновки чи симпатії/антипатії. Можна подавати в матеріалі висновки, оцінки та емоційно забарвлені висловлювання інших людей з зазначенням їх авторства. Права на подачу власних висновків, оцінок та емоцій у журналістів новин нема. Єдиним частковим винятком можуть бути прямі включення з місця надзвичайної пригоди, що викликає природні людські емоції, які журналіст не може приховати від глядача. Утім навіть висвітлюючи таку подію, журналіст повинен докласти максимум зусиль до того, щоб стримати власну емоційність.

1.6.3. Оцінювальна лексика

В журналістських текстах новин Національної суспільної телерадіокомпанії не повинно бути лексики, яка має оцінювальне значення. Оцінювати подію, персону, вчинок, явище тощо мають право учасники події, і має право оцінити глядач, якого журналісти повинні забезпечити усією необхідною для цього інформацією.

Слід пам'ятати, що найчастіше оцінкове забарвлення мають прикметники, отже їх використовувати слід обережно. Оцінка може бути «зашита» і в інших частинах мови, в ідіомах або у словотворенні.

1.6.4. Допустимий рівень аналітики в новинах

Мінімальна аналітика є прийнятною в новинах лише у пошуку відповіді на запитання: «що було причиною події?» і «якими можуть бути наслідки події?» (жанр журналістського розслідування). Але і у цих випадках журналісти новин мають покладатися насамперед на пошук широкого спектру думок, представляючи аргументацію позицій різних сторін і висновки нейтральних експертів, а не висловлювати власні судження.

Журналістам новин слід мати на увазі, що висловити власні оцінки чи коментарі до фактів, подій чи висловлювань, вони мають змогу в авторських програмах (як автори, або ж як гості студії), якщо телекомпанія вважатиме за доцільне розмістити таку авторську програму в своєму ефірі.

1.6.5. Коментарі та оцінки в авторських програмах

На відміну від новин, інформаційно-аналітичні та публіцистичні програми Суспільного є авторськими, відтак журналіст, який є автором такої програми, має право коментувати факти з точки зору причин та наслідків. У межах авторської програми в жанрі журналістського розслідування автор-журналіст має право на озвучення власної версії (гіпотези) з наступним пошуком фактів, що підтвердили б її.

Разом з тим, стандарт відокремлення фактів від коментарів є чинним і для авторських інформаційних програм у тому, що **свої висновки чи судження автор програми повинен чітко відділяти від суджень інших учасників програми і від викладу фактів.** При цьому автор повинен чітко позначати власний коментар («на мою думку...», «я вважаю...» тощо). Крім того, у авторських програмах є обов'язковим дотримання автором решти стандартів, викладених у цих стандартах. **Неприпустимим при цьому є ігнорування автором думок або фактів, які не підтверджують авторської версії або авторського висновку.**

Інформаційні авторські програми Суспільного для глядача мають чітко ідентифікуватися саме як авторські, щоб глядач розумів, що висловлена автором думка є не фактом, не «істиною в останній інстанції», не позицією редакції чи всієї телекомпанії, а лише суб'єктивним судженням конкретного автора-журналіста. Глядач сам для себе обирає, наскільки він довіряє досвіду та аналітичним здібностям конкретного автора.

1.7. Доступність подачі інформації

1.7.1. Простота мови

В ефірі новин Національної суспільної телерадіокомпанії ведучі, редактори і репортери послуговуються нормативною українською мовою. Перевага віддається грамотній розмовній мові. Будь-яке повідомлення складається переважно з простих речень, усім відомих понять. У текстах слід безумовно уникати:

- канцелярської мови,
- слів іншомовного походження (майже завжди є відповідний український заміник),

- термінології, професійного та іншого жаргону (якщо їх вжиток є принциповим для розкриття теми, їх слід зразу докладно пояснювати),
- діалектизмів (якщо вони є необхідними за змістом, їх також слід відразу ж пояснити),
- архаїзмів та архаїчних форм словотворення (чинною є сучасна мовна норма),
- штампів та слів-паразитів (у будь-якому разі).

Слід дуже обережно ставитися до:

- фразеологізмів, ідіом та образності (вони ускладнюють сприйняття інформації на слух, крім того майже завжди несуть у собі оцінку, що є порушенням стандарту відокремлення фактів від думок);
- омонімів (на слух гра омонімами сприймається надзвичайно важко).

Абревіатури (крім гарантовано загальноновживаних) – слід розшифровувати (якщо потрібно – пояснювати), щонайменше, при першій згадці в матеріалі.

1.7.2. Зрозумілість картинки

Будь-яка картинка, графічне зображення чи фото, подані в новинах, повинні бути цілком зрозумілими для глядача і не залишати питань «а що це мені показують?». Це означає, що в будь-якому кадрі повинно бути однозначно зрозумілим, що є головним об'єктом уваги. Для цього головний об'єкт зазвичай повинен розміщуватися в кадрі за принципом «золотого перетину» - на перетині умовних ліній, які розділяють кадр на умовно третини по вертикалі та по горизонталі. Основні об'єкти уваги повинні бути якісно розкадровані у три основних плани (загальний, середній, крупний), щоб глядач міг добре роздивитися не лише сам об'єкт і його деталі, а й місцезонаштування цього об'єкту. Зазвичай монтаж цих планів відбувається в такій самій послідовності, крім тих випадків, коли порушення основного принципу продиктоване авторським наміром краще донести до глядача певну думку.

1.7.3. Подача цифр та чисел

Складні числа важко сприймаються на слух, тому їх слід **округляти**. Важливо при цьому, щоб округлення не призводило до втрати змісту або до критичної щодо новини неточності. Числа округляються відповідно до правил арифметики – до ближчого значення. Активно вживаються дробні числа, які часто дають більшу наочність, ніж абсолютні («*близько третини мільйону*» краще за «*325 тисяч*», а «*понад два з половиною*» краще за «*дві цілих шість десятих*»). При округленні цифр важливо не втратити основний зміст новини. Кваліфікація та обізнаність у темі мають підказувати репортеру, ведучому чи редактору, коли цифру треба навести з десятими і сотими долями, а коли її можна ь, округливши до десятків мільйонів.

За змогою цифри належить **давати в зрозумілому, наочному порівнянні**, краще за «голі» цифри метрів чи тон буде вимірювання їх в наочних одиницях («*заввишки з десятиповерхівку*», «*це – близько десяти залізничних вагонів*» тощо).

Слід докладати зусиль до того, щоб подавати будь-які цифри у такому поясненні чи порівнянні, щоб глядач зміг співвідносити їх зі своїм життям. Це стосується вибору подачі відносних чи абсолютних величин. Це стосується порівнянь, коли йдеться про дуже великі чи дуже малі величини. Якщо журналіст повідомляє лише, що зібрано стільки-то тон зерна, без порівняння, то це не є новиною, це – імітація новини. Глядачеві та самому

репортерів має бути зрозуміло – це більше чи менше, ніж торік, чи вистачить стільки на певний період, чи як це співвідноситься з прогнозами тощо. Коли це найбільший чи найменший урожай за певний час, то треба про це казати. Те ж саме стосується інфляції, курсу валют, виробництва, ВВП тощо.

До деяких чисел має бути дуже обережне ставлення. Помилки в курсах валют або прогнозі погоди коштують глядачам реальних грошей або зіпсованих вихідних.

Слід уникати в матеріалах великої кількості чисел, з усіх необхідно добирати **лише найнеобхідніші**. Якщо важливими є 3 і більше чисел, особливо складних, слід дублювати ці цифри на екрані у графічній формі (таблиця, а ще краще діаграма).

1.7.4. Назви та імена

Велика кількість назв та імен підряд важко сприймається на слух, отже слід обмежуватися лише найнеобхіднішими або дублювати ці імена титрами.

Титруючи людей на синхронах, слід скорочувати назву «посади» (а точніше – опис компетентності цієї людини в цьому питанні) таким чином, щоб вона займала в титрі не більше одного рядка.

1.7.5. Уніфікація понять

У межах одного матеріалу (або одного випуску, усіх випусків новин) одне поняття слід весь час називати однаково. Інакше глядач може не зрозуміти, про що йдеться. Приклад: якщо зазвичай у випусках новин про нафту кажемо в тонах, то поява барелів може заплутати глядача, який постійно стежить за темою.

2. Етичні принципи подачі інформації в ефірі ПАТ «НСТУ»

2.1. Обов'язковість оприлюднення суспільно значимих новин

Служба новин Національної суспільної телерадіокомпанії в своїй роботі виходить з принципу: журналіст є представником усього українського суспільства. Відповідно, журналісти Суспільного дбають про самостійний і ініціативний пошук суспільно значимої інформації в усіх сферах життя.

Будь-яка новина, яку редакція вважає суспільно важливою і значимою, повинна вийти в ефір.

2.2. Шокові матеріали

В ефірі новин Національної суспільної телерадіокомпанії нема місця відвертим сценам насильства, порнографії, брутальній лайці, в тому числі – не українською мовою. Тобто всього, що може в той чи інший спосіб шокувати глядача. При висвітленні надзвичайних пригод чи воєнних дій новини каналу дуже обережно, уникаючи зайвого натуралізму, показують наслідки стосовно людей. Зазвичай не показуються мертві люди і тварини, не показуються – особливо крупними планами! – рани. В ситуаціях, коли без показу таких фрагментів може бути втрачено сенс самої новини, перевага віддається більш загальним планам. В планах, які є критично важливими для розкриття теми, але в них є шоківі елементи, - ці елементи на монтажі замальовуються. В ефірі новин не показуються сцени

реального фізичного страждання людей, реальні тортури і страта, а також сцени знущання з тварин.

Журналістам Суспільного слід також бути обережними в описі словами або у використанні синхронів людей, де словами описуються дії, що також можуть шокувати частину глядацької аудиторії.

Журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії не беруть і тим більше не оприлюднюють інтерв'ю з людьми, які перебувають у очевидно шоківому стані (від поранення, від втрати рідних тощо). Винятком з цього правила може бути лише пошук суто фактичної і надзвичайно важливої для суспільства інформації, яку в інший спосіб отримати неможливо.

При доборі матеріалів, які наближаються до шоківих, редактори, відповідальні за вихід цієї інформації в ефір, повинні також враховувати час виходу конкретного матеріалу (ранковий, денний, вечірній чи нічний) саме з точки зору дотримання цього етичного принципу.

Ця норма є дуже непростю у практичній роботі, оскільки часто важко визначити чітку межу між шоківим і просто відвертим матеріалом. У всіх подібних випадках слід до подачі матеріалу в ефір консультуватися з випусковим, редактором дня, а в разі необхідності – з шеф-редактором. У спірних ситуаціях слід залучати до оцінки матеріалу на його шоківість усіх колег по редакції і орієнтуватися на думку найбільш вразливих колег.

2.3. Матеріали, шкідливі для суспільної моралі

Новини Національної суспільної телерадіокомпанії не пропагують, тобто **не показують у привабливому вигляді**, нездорові звички (паління, пияцтво, наркоманія тощо) чи антисоціальну поведінку (зокрема, «романтизувати» кримінальну тематику). Слід бути дуже обережними з висвітленням подій, пов'язаних з хибними «замінуваннями», не забуваючи згадувати про покарання за такі дії.

Журналісти Суспільного дуже обережно висвітлюють небезпечні для суспільства варіанти наслідуваної поведінки, наприклад, суїцид. Зокрема, на зйомці слід докладати максимум зусиль, щоб не спровокувати на останній крок людину, що заявляє про намір самогубства. Для цього зйомку подібної події слід вести лише так, щоб потенційний самогубця не бачив, що журналісти його знімають.

Матеріали про вищезгадані події чи сторони життя завжди подаються в ефір дуже обережно і лише за справжньої необхідності, якщо вони є невід'ємною частиною суспільно значимої новини.

2.4. Межі поваги до приватного життя

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії у своїй роботі дотримуються принципу невторчання у приватне життя людей. Будь-які подробиці приватного життя неpubлічної людини можуть бути оприлюднені **лише зі згоди цієї людини**.

Разом з тим, окремі сторони приватного життя політиків, державних чиновників і публічних бізнесменів, які чинять вплив на політику або життя окремих громад, можуть і

мають бути надбанням громадськості. Насамперед, йдеться про їхні персональні доходи і значні витрати, як і доходи та витрати членів їхніх родин. Оскільки політики і чиновники свідомо обрали собі саме такий вид занять, який має контролюватися громадою, вони таким чином дали й безумовну згоду на зняття певних обмежень з висвітлення їхнього приватного життя. Етичним є оприлюднення такої приватної поведінки політиків чи чиновників, яка йде в розріз з публічними заявами останнього або ж програми, з якою публічна особа виходить на вибори будь-якого рівня.

За будь-яких обставин, етично виправданим буде оприлюднення будь-якої інформації про публічну особу, яка перебуває в публічних обставинах.

Репортаж про похорон є можливим лише зі згоди родичів померлого. Винятком є лише похорон, який організується як офіційний державний захід.

Слід мати на увазі, що подеколи родичі загиблого чи заручника самі прагнуть розповісти про нього, або добитися покарання винних, або ж застерегти інших людей від чогось. Тому журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії **обов'язково повинні запропонувати цим людям можливість висловитися в ефірі Суспільного**. Ці люди мають самі вирішувати, спілкуватися їм з журналістами чи ні. **В разі ж їх відмови від інтерв'ю чи просто їхньої зйомки, неприпустимим є наполягати на цьому чи намагатися знімати, попри незгоду!** Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії не чинять тиск на родину загиблого, постраждалого чи заручника шляхом патрулювання біля входу до їхніх домівок чи іншого місця їхнього перебування, шляхом телефонних дзвінків, СМС-повідомлень, електронних листів, звернень через ефір тощо, бо поважають їхні почуття.

2.5. Неупередженість до обвинувачених

При висвітленні кримінальної та правоохоронної тематики журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії на всіх етапах (сам злочин, порушення кримінальної справи, хід слідства, затримання і арешт підозрюваних, хід судового процесу) докладають усіх зусиль до неупередженого ставлення до підозрюваних, обвинувачених, підсудних, оскільки лише вирок суду дає підставу назвати людину винною у скоєнні злочину. Журналісти Суспільного мають докладати всіх можливих зусиль, щоб кожного разу озвучувати точку зору підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного, а в разі неможливості це зробити – принаймні, точку зору його родичів чи адвокатів.

На всіх етапах кримінального процесу слід чітко і точно називати процесуальний статус підозрюваного («підозрюваний», «затриманий за підозрою», «заарештований за підозрою», «обвинувачений», «підсудний» тощо). ВАЖЛИВО: навіть обвинувальний вирок суду не дає журналісту підстав називати людину злочинцем! У цьому випадку слід називати його «засудженим».

Оприлюднення імен підозрюваних та обвинувачених є етично виправданим лише у двох випадках: коли обвинувачений сам не заперечує проти оприлюднення його імені або коли обвинуваченим є публічна особа.

В усіх інших випадках слід пам'ятати, що оприлюднення імені або показ обвинуваченого може завдати значної моральної шкоди цій людині. Відтак імена обвинувачених слід не називати взагалі або змінювати (з вказівкою на таку зміну з етичних міркувань), обличчя обвинувачених в інтерв'ю слід приховувати в той чи інший спосіб. В окремих випадках

може бути необхідною навіть технічна зміна голосу для неможливості ідентифікації людини.

2.6. Оприлюднення імен жертв (злочину, бойових дій, аварії чи стихійного лиха)

Оприлюднення імен живих жертв злочину, особливо коли йдеться про злочини, пов'язані з насильством проти дітей чи з сексуальним насильством, може додати цим жертвам страждань або заподіяти значної моральної шкоди. Крім того, в різних випадках може становити загрозу цим людям. Тому йти на таке оприлюднення можна лише у тих випадках, коли повнолітня жертва погодилася на розкриття свого імені, а суспільний інтерес до справи є надзвичайно великим. Оприлюднення імені загиблого є прийнятним – лише з дозволу його близьких родичів.

Так само не дозволяється оприлюднювати імена жертв бойових дій, аварії чи стихійного лиха без особистої згоди цих людей або близьких родичів загиблого.

2.7. Захист інтересів неповнолітніх

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії повинні бути особливо обережні, коли героями матеріалу є неповнолітні. У цих випадках співробітники керуються законодавчою нормою, за якою зйомка та показ неповнолітніх, оприлюднення коментарів неповнолітніх є дозволеними **лише за згоди батьків неповнолітнього** або тих його **опікунів**, які в момент зйомки чи запису інтерв'ю несуть за повнолітнього відповідальність, будучи уповноваженими на це батьками неповнолітнього або ж судовим рішенням.

Але навіть маючи згоду батьків чи опікунів, журналісти повинні на власний розсуд змінювати імена і приховувати обличчя неповнолітніх, коли є небезпека того, що участь у матеріалі може завдати неповнолітньому шкоди.

Основним правилом журналістів при зйомці неповнолітніх має бути «не нашкодь дитині»!

2.8. Відмова від незаконних методів збирання та оприлюднення інформації

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії у своїй роботі не використовують незаконних методів збирання інформації. Зокрема, до таких методів відноситься несанкціоноване прослуховування або стеження за людиною. Публікувати результати санкціонованих законом прослуховування чи стеження, які було здійснено уповноваженими на це службами і надано Суспільному, журналісти можуть лише у випадках, коли ця інформація стосується публічних осіб і має надзвичайну суспільну вагу.

Те саме стосується інших незаконних способів здобуття інформації (зйомки прихованою камерою, аудіозапис без попередження тощо). Винятком можуть бути лише гострі конфліктні ситуації, які виникають під час зйомки чи запису інтерв'ю в публічному місці.

Працюючи з людьми, журналісти Національної суспільної телерадіокомпанії не вдаються до ошукування цих людей у будь-який спосіб. Зокрема, домовляючись про інтерв'ю, не приховують від співбесідника, що вони є журналістами, що вони представляють Національну суспільну телерадіокомпанію, і не приховують мети цього інтерв'ю. Будь-яку

інформацію журналісти Суспільного збирають згідно з чиним законодавством, чесно і відкрито.

У роботі редакції також не може бути випадків телефонних дзвінків людям у прямому ефірі без попередження про це.

Винятки з цих правил можливі лише за умови надзвичайної суспільної ваги матеріалу і неможливості отримати його у інший спосіб. Кожний такий випадок обговорюється редакційною радою, остаточне рішення ухвалюється головним редактором новин. У будь-якому разі не повинно йтися про втручання у приватне життя непублічних осіб.

2.9. Застереження щодо купівлі інформації

Національна суспільна телерадіокомпанія зазвичай не платить грошову винагороду (гонорари) своїм джерелам. Завдання журналістів новин – зібрати доступну і відкриту інформацію з будь-якого приводу. У виняткових випадках є припустимою оплата інформації, яка має надзвичайну суспільну вагу, а в інший спосіб отримати її неможливо. Сам факт оплати інформації і сплачена сума в такому випадку оприлюднюються в ефірі разом з самою інформацією.

2.10. Відмова від плагіату

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії у своїй роботі категорично відмовляються від будь-яких форм плагіату. Будь-які чужі думки подаються лише з належним посиланням на автора. Будь-які чужі ідеї реалізуються лише за згоди автора і з посиланням на автора ідеї. Будь-які твори подаються (показуються) з озвученням імені їхнього автора. Ця ж норма стосується і внутрішніх робочих відносин співробітників.

Будь-яка картинка, відзнята не операторами Суспільного, повинна титруватися з зазначенням автора або джерела її походження.

2.11. Захист анонімних джерел інформації

Журналісти Суспільного розуміють, що подання ними інформації з посиланням на джерела, які не бажають, щоб їхні імена були озвучені, перекладає на журналістів і редакцію повну відповідальність за безпеку джерела. Пообіцявши людині не розкривати її імені, журналіст Суспільного повинен бути готовим, не розкриваючи джерела, відстоювати точність інформації аж до суду.

2.12. Ембарго

Ембарго – це прохання людини, установи чи організації не оприлюднювати до певного строку добровільно надану ними інформацію. Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії виправдовують довіру і дотримуються ембарго.

2.13. Офф рекордз

Приховування від суспільства будь-якої важливої інформації є порушенням першого етичного принципу журналістики (*див. розділ 2.1 цих стандартів*). Разом з тим, людина, яка надає журналісту таку інформацію для того, щоб журналіст зміг якісно виконати свою роботу, розраховує на приватність. Тому така інформація може бути оприлюднена лише за надзвичайних обставин (коли йдеться про попередження кримінального злочину, або про

інформацію, оприлюднення якої може запобігти значним негативним наслідкам для суспільства або окремих людей).

2.14. Відмова від реклами в новинах і від хабарів

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії за свою роботу для ефіру каналу отримують гроші виключно від самої телекомпанії. Будь-яка оплата матеріалу ззовні або інші різновиди винагород за оприлюднення (чи навпаки замовчання) певної інформації є неприпустимими. Подарунки, послуги і пільги взамін за оприлюднення або навпаки приховування певної інформації є несумісними з етичними принципами Національної суспільної телерадіокомпанії і інформаційної журналістики в цілому.

2.15. Провокування до дії, постановча дія

Національна суспільна телерадіокомпанія не вдається у випусках новин до показу поставлених дій, крім тих випадків, коли постановку здійснив хтось інший: правоохоронці (слідчий експеримент), театр, кіно тощо. У цих випадках слід недвозначно повідомляти глядача про постановчий характер дії і про те, хто здійснив цю постановку. Крім того, інформація про те, що конкретні кадри є такою постановкою, обов'язково дублюються титром від першого до останнього.

Журналісти Суспільного під час зйомок не вдаються до свідомого провокування людей до певних дій. Слід також пам'ятати, що навіть просто присутність камери на події може провокувати її учасників до дій, яких би вони, імовірно, не вчинили б, якби камери не було. Тому під час зйомки, особливо зйомки масових заворушень, журналісти Суспільного повинні звертати увагу на те, чи є дії учасників природними, чи їх до активності провокує наявність знімальної групи. В останньому разі слід негайно і демонстративно припинити зйомку і шукати такий спосіб її продовження, який не провокував би учасників події до зайвої активності й «гри на камеру».

2.16. Відмова від будь-якої дискримінації

Журналісти новин Національної суспільної телерадіокомпанії виключають у своїй роботі прояви ксенофобії, націоналізму, дискримінаційного ставлення до будь-кого за будь-якою ознакою (віку, статі, національності, мови спілкування, освіти, походження, соціального статусу, віросповідання тощо).

У новинах Національної суспільної телерадіокомпанії згадка про ці особливості героїв будь-якого матеріалу є доречною лише у тих випадках, коли вона є необхідною складовою частиною, суттю новини, і коли це не викликає заперечень тієї людини, про яку йдеться в матеріалі.

3. Особливості застосування стандартів при висвітленні подій, пов'язаних з сепаратизмом на Сході України і з військовою агресією Росії

(тимчасовий розділ)

3.1. Особливості застосування стандарту оперативності подачі інформації

3.1.1. Події, про які стає відомо з запізненням

В умовах бойових дій і окупації інформація про певні події може ставати відомою не в день самої події, а згодом, часто – набагато пізніше. З точки зору стандарту оперативності подачі інформації, вона і має оприлюднюватися тоді, коли стає відомою. Обов'язковим при цьому є підкреслювати для глядача, що подія сталася раніше (а не сьогодні), просто лише сьогодні про неї стало відомо. При повідомленні про таку подію в минулому слід докласти зусиль для з'ясування точної дати події за допомогою її учасників чи очевидців. Якщо встановлення точної дати є неможливим – принаймні слід встановити приблизний часовий відрізок, у який ця подія могла статися і повідомляючи про нього глядачам, підкреслювати цю приблизність.

3.1.2. Прямі репортажі з зони бойових дій і з окупованих територій

У зв'язку з можливими складнощами роботи знімальних груп у зоні військових дій (насамперед, логістичними), коли у репортера нема змоги виходити на зв'язок протягом тривалого часу, є цілком припустимим у прямому включенні розповідати про всі події на місці роботи репортера, які сталися в проміжку часу від останнього сеансу зв'язку з редакцією. При цьому в розповіді слід чітко позначати час кожної події.

3.2. Особливості застосування стандартів точності та достовірності подачі інформації

3.2.1. Події в недоступних для редакції місцях

В умовах, коли самі події в зоні бойових дій є недоступними для журналістів новин Національної суспільної телерадіокомпанії, фактичну інформацію про події слід шукати у їхніх безпосередніх учасників чи очевидців. При цьому, попри цінність кожного свідчення, варто докласти зусиль до розширення кількості учасників і очевидців, що можуть подавати факти щодо конкретної події. Чим більше людей підтверджують певний факт – тим вищою є достовірність цього факту. При цьому не слід ігнорувати свідчення окремих людей, які суперечать всім іншим свідченням. У таких випадках так і слід подавати ці різні версії одного й того ж факту, з обов'язковим посиланням на тих, хто ці факти повідомляв журналісту новин.

3.2.2. Інформація офіційних структур

Новини Національної суспільної телерадіокомпанії можуть цілком покладатися на інформацію, яку подають офіційних державні вповноважені структури (РНБО, штаб АТО, Міноборони, МВС, СБУ тощо) або їх конкретні вповноважені представники. Але це не виключає пошук альтернативних підтверджень цієї інформації у безпосередніх учасників подій чи їх очевидців. Слід мати на увазі, що офіційні структури з різних причин (наприклад, дезінформації з місць) можуть давати хибну інформацію.

3.2.3. Достовірність чужих картинок з зони конфлікту

Використовуючи чужу (тобто відзняту не журналістами Національної суспільної телерадіокомпанії) картинку подій, що відбуваються в зоні конфлікту, слід докладати максимальних зусиль до встановлення її достовірності – чи справді ця подія відбувалася в тому місці і в той час, як про це кажуть автори цієї картинки чи ті, хто її поширює. Для цього слід критично порівнювати те, що відбувається на картинці, з тими реальними свідченнями, що їх зібрала редакція, або які були оприлюднені іншими ЗМІ. При необхідності слід залучати до аналізу такої картинки фахівців з відповідних структур і незалежних експертів. Експертами з підтвердження точного місця події можуть виступати люди, які тривалий час проживали в цьому місці. Вони ж можуть доповнювати картинку важливими для новини подробицями щодо «географії» цього місця.

Сам факт такого аналізу картинки, якщо в його ході з'являється додаткова важлива інформація, слід також оприлюднювати в матеріалі, до якого редакція включає аналізовану картинку. В разі, **якщо достовірність картинки підтвердити неможливо, слід відмовитися від її оприлюднення**. Це стосується найперше тих картинок, які поширюються інтернетом, особливо ж анонімними користувачами.

3.2.4. Інформація про загиблих, поранених, пропалих безвісти, заручників

Інформацію про загибель чи поранення, зникнення безвісти чи потраплення в полон **конкретних** людей слід перевіряти ретельно і виключно в компетентних джерелах. До таких відносимо насамперед тих учасників події, які з цією людиною **були безпосередньо на місці і в момент події**, бачили цю подію на власні очі. Можемо покладатися на професіоналізм урядових установ, які озвучують офіційну інформацію про таку подію.

При тому в кожній такій ситуації слід враховувати два важливих моменти:

хибна інформація про таку біду конкретної людини заподіє серйозної або й непоправної рідним та близьким цієї людини,

точна інформація цілком може заподіяти реальної шкоди полоненому.

Тому з озвученням конкретного імені та прізвища людини в цих ситуаціях слід бути надзвичайно обережними і подавати в ефір лише у випадку, коли ми абсолютно переконані в точності та достовірності цієї інформації (тобто в компетентності і правдивості наших джерел) і коли ми точно переконані, що озвучення імені та прізвища цієї людини не заподіє їй шкоди в складній ситуації.

Про поранення конкретної людини повідомляємо виключно зі згоди самого пораненого. В разі, якщо поранений не в стані дати нам таку свідому згоду, або не дає такої згоди, - можемо розповідати про нього без називання імені та прізвища і уникаючи можливості ідентифікації цієї людини по картинці.

3.2.5. Використання відеоархіву

Категорично забороняється використовувати архівну картинку для довільної ілюстрації розповіді про сьогоднішню подію в зоні бойових дій чи в окупованій зоні!

У разі, коли важливо показати картинку, що може ілюструвати сьогоднішню подію, оскільки вона була знята раніше на цьому ж місці, або знімалися ті ж самі люди, про

сьогоднішні дії яких ми розповідаємо – обов’язково за кадром пояснюємо, що це **те ж саме місце, але зняте раніше**. У разі, коли ілюстрацією до сьогоднішньої події є відзнята раніше картинка, на якій відбувається подібне дійство, - обов’язково пояснюємо за кадром, що показуємо **подібне, але зняте раніше**. В обох цих випадках архівна картинка від першого до останнього кадру **обов’язково титрується написом «Архів» або ж датою реальної зйомки**.

Але обидва подібних способи ілюстрування є прийнятними лише в тих випадках, коли сам по собі цей спосіб ілюстрування додає глядачу інформації для кращого розуміння теми.

3.2.6. Анонімність учасників та очевидців подій в зоні конфлікту

Надзвичайно важливим є розуміти, що люди в зоні конфлікту (військових подій чи окупації) є надзвичайно вразливими, для них може існувати чи існує реальна небезпека. Показувати і ідентифікувати на ім’я та прізвище людину в таких ситуаціях можна лише будучи впевненими в тому, що ми не наразимо їх або їхніх рідних на ще більшу небезпеку.

Тому в подібних випадках є цілком виправданою анонімність і неідентифікованість учасників події в синхронах, чи просто в кадрі, - коли ми показуємо їх зі спини, проти яскравого світла або замальовуємо їхні обличчя на монтажі, не називаємо їхнього імені та прізвища, уникаємо інколи навіть позначення їх приналежності або змінюємо це все з міркувань безпеки цих людей, про що і говоримо в поясненні глядачам.

Приймаючи рішення про ідентифікацію людини в цій тематиці, нам слід з **пересторогою, «з запасом»** оцінювати можливі ризики для неї або її рідних. Не зайвим в таких ситуаціях будуть також консультації редакції з кваліфікованими експертами (чинними чи відставними фахівцями силових служб з кризових ситуацій).

3.3. Особливості застосування стандарту повноти подачі інформації

Слід розуміти, що справжня повнота у висвітленні багатьох подій, пов’язаних з кризою, може бути недосяжною з міркувань військової таємниці. Зокрема, заради цього ми не повинні в своїх матеріалах розкривати для ворога ті дані, якими він може скористатися проти українських військових. Це точні дані про переміщення та місця дислокації військ чи окремих підрозділів, точні дані про кількість військових на різних ділянках бойових дій, точні дані про види і кількість озброєння конкретних підрозділів, інформація про плани командирів, про тактику ведення бойових дій тощо.

Можемо вільно подавати подібну інформацію, якщо вона оприлюднюється офіційно компетентними органами (РНБО, штаб АТО, МВС, СБУ, Міноборони, Кабмін). В цьому випадку покладаємося саме на їх відповідальність і компетентність. В інших випадках діємо максимально обережно і з пересторогою. У всіх випадках, коли є навіть найменші сумніви у безпеці українських військових при оприлюдненні тих чи інших даних – не оприлюднюємо їх. В будь-якому разі не зайвою є також стороння експертна оцінка цих обставин.

Так само і з картинкою бойових позицій, зброї і підрозділів. Уважно стежимо за тим, щоб ця картинка не дала ворогові змогу завдати українським військовим більшої шкоди.

3.4. Особливості застосування стандарту збалансованості подачі інформації

Стандарт збалансованості подачі думок має чіткі обмеження в умовах окупації частини території країни і ведення бойових дій проти окупаційно-терористичних військ супротивника.

В матеріалах новин представникам чи ватажкам терористів чи окупантів, а також їхніх симпатиків, **не може надаватися** слово для озвучення обґрунтування (аргументації) їхніх позицій, які базуються на порушенні суверенітету та територіальної цілісності країни. Тим більше їм не може надаватися слово для будь-якої агітації за ідеї сепаратизму окремих територій країни або їх приєднання до іншої держави. Подібні думки, включені до матеріалів новин, крім усього іншого будуть грубим порушенням чинного законодавства України.

Відтак, слово представникам чи ватажкам терористів чи окупантів, а також їхніх симпатиків у матеріалах новин може надаватися **лише для озвучення фактичних позицій**.

3.5. Особливості застосування стандарту відокремлення фактів від думок

Стандарт відокремлення фактів від думок використовується загалом, за винятком перерахованих у п. 3.4 моментів. Є лише певні особливості у застосуванні окремих оцінювальних визначень окремих часто вживаних понять.

Окупанти – цим терміном називаються регулярні підрозділи або окремі військові збройних сил Росії, які зі зброєю в руках воюють на території України або обстрілюють українські землі з території Росії. Окупантами називаються також будь-які представники владних (адміністративних і силових) інституцій, які незаконно встановлено російською владою на окупованих територіях (півострів Крим).

Терористи – цим терміном називаються будь-які незаконні збройні формування і їх окремі представники, які ведуть бойові та диверсійні дії на всій території України. Підставою для такого визначення є такі ознаки: 1) вони чинять збройне насилля, 2) зокрема, проти мирного населення країни, 3) з різного виду політичними вимогами (відділення українських територій, створення на них квазідержавних утворень, приєднання цих територій до Росії тощо).

Окупаційно-терористичні війська – у тих випадках, коли є неможливим чітко визначити, хто саме вів бойові дії (регулярні російські підрозділи чи терористичні угруповання), є прийнятним це визначення, оскільки російські окупанти і терористи в середині країни в більшості випадків діють спільно і скоординовано.

Бойовики – цим терміном можемо позначати будь-які підрозділи і їх окремих членів, які зі зброєю в руках воюють проти українських силових підрозділів і проти мирного населення України.

Найманці – цим терміном визначаються будь-які громадяни Росії чи інших держав, які не є кадровими військовими РФ, але воюють на боці окупаційно-терористичних військ проти України (незалежно від мотивів чи способів оплати їхніх злочинних дій).

Сепаратисти – цим терміном можуть позначатися всі прихильники ідеї відділення окремих територій від суверенної України, незалежно від того, чи вони є активними учасниками бойових дій на боці окупаційно-терористичних військ, чи просто підтримують саму таку ідею.

Невизнана (самовизнана, незаконна, окупаційна, терористична) влада – цими термінами можуть позначатися будь-які квазівладні утворення на тимчасово окупованих територіях України, незалежно від їхнього персонального складу, способів чи ініціаторів утворення (тобто це стосується як незаконних владних інституцій у окупованому Криму, так і квазідержавних утворень на Сході країни – «ДНР», «ЛНР» тощо).

Поза цими визначеннями інші оцінки в словах журналістів (ведучий у студії, репортер у сюжеті або прямому включенні) в новинах Національної суспільної телерадіокомпанії є неприпустимими.

3.6. Особливості застосування деяких з етичних принципів подачі інформації

3.6.1. Обов'язковість оприлюднення суспільно значимих новин

Попри загальність цього етичного принципу з огляду на суспільну місію новин, в умовах окупації частини країни і бойових дій на інших територіях, використання цього принципу має певні обмеження, які диктуються поняттям військової таємниці. Відтак, попри суспільну значимість певних новин, слід бути дуже обережними в їх оприлюдненні, щоб воно не спричинило будь-яких людських жертв внаслідок використання інформації окупаційно-терористичними військами та незаконними владними органами на тимчасово окупованих територіях. Насамперед це стосується будь-якої інформації, з якої ворог може скористатися в своїх інтересах (дислокація і переміщення військ, кількість людей і озброєння, побудова захисних рубежів, плани і тактика). Крім того, стосується будь-якої інформації, яку ворог може використати для переслідування конкретних людей – українських військових та активістів, членів їхніх родин.

В усіх найменш сумнівних випадках рішення приймається на користь безпеки українських військових чи цивільних і інформація не оприлюднюється.

3.6.2. Шокові матеріали

Висвітлення подій на фронті та тимчасово окупованих територіях пов'язана з великою кількістю картини та фактів, які можуть шокувати вразливого телеглядача. Відтак, уникнення шокових матеріалів за цією тематикою повинно бути підкресленим.

3.6.3. Неупередженість до обвинувачених

Слід розуміти, що в умовах окупації та бойових дій посадовими особами, силовиками чи політиками можуть озвучуватися різноманітні обвинувачення на адресу людей, що перебувають на окупованих територіях чи в районі бойових дій. При цьому дуже часто обвинувачені не мають змоги викласти для журналістів своє слово у відповідь, що унеможливує досягнення повноцінного балансу думок за конкретним обвинуваченням. У таких випадках журналістам слід підкреслювати ту обставину, що обвинувачення є лише версією певних людей чи установ, а слова обвинувачених у відповідь з тих чи інших причин редакція отримати не може.

У кожному такому випадку журналіст, автор такого матеріалу, і редакція в цілому повинні тримати на контролі цю неповноту балансу і при першій же слушній нагоді надавати обвинуваченій стороні можливість прокоментувати обвинувачення на свою адресу.

З огляду на цілком імовірне заподіяння обвинуваченим моральної шкоди самим оприлюдненням обвинувачення, слід уникати в таких ситуаціях повної ідентифікації обвинувачених, пояснюючи глядачам, що імена чи інші ідентифікації редакція не розкриває з огляду на етичні міркування, насамперед через неможливість отримати їхню версію подій або їхню відповідь на обвинувачення.

3.6.4. Оприлюднення імен жертв

Слід бути особливо обережними щодо оприлюднення конкретних імен загиблих, поранених, пропалих без вісти, полонених, заручників. Перебіг бойових дій чи окупація надзвичайно часто призводить до плутанини і неточностей, оскільки часто в оперативній обстановці не можна безумовно покладатися на конкретні джерела інформації. Адаже люди в умовах бойових дій чи окупації можуть перебувати в стані афекту, або швидше за мирні умови можуть помилятися в чомусь. Водночас оприлюднення новинами конкретного імені жертви може мати тяжкі, а інколи навіть фатальні наслідки для рідних і близьких названого загиблим, пораненим, пропалим без вісти, полоненим чи заручником. Крім того, важкими можуть бути наслідки називання конкретної людини в цьому контексті і для самої людини (зокрема, у випадках, коли насправді ця людина перебуває в полоні або просто на окупованій території).

Відтак називати конкретну людину загиблою, пораненою, пропалою безвісти, полоненою чи заручником можна лише за стовідсоткової впевненості в цьому, і будучи впевненими, що ця ідентифікація не нашкодить цій людині. У всіх інших випадках слід уникати ідентифікації конкретної людини.

3.6.5. Захист джерел інформації

В інформуванні глядачів про події, пов'язані з окупацією та бойовими діями надзвичайної ваги набуває захист журналістами тих джерел інформації, які не можуть бути ідентифіковані з огляду на їхню персональну безпеку. В цих умовах оприлюднення джерела інформації може мати для нього більш фатальні наслідки, ніж це буває в звичайних, мирних умовах. Якщо в мирних умовах джерело інформації може ризикувати своєю роботою, то в умовах окупації та бойових дій найчастіше йдеться про ризик для життя.